

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Vodní hospodářství v obcích nad 2000 obyvatel v Moravskoslezském kraji

Water Management in Municipalities of Population
over 2000 in the Moravian-Silesian Region

Student:

Eva Janičkovičová

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Eliška Skřídlovská

Ostrava 2010

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci vypracovala samostatně. Všechny zdroje a literaturu, které jsem při vypracovávání použila nebo z ní čerpala, v práci cituji s uvedením úplného odkazu na příslušný zdroj. Přílohy č. I-III jsem převzala, přílohy č. IV-IX jsem převzala a doplnila.“

V Ostravě dne .....

.....

Obsah

1	Úvod	1
2	Politika státu a obcí v oblasti vodního hospodářství	3
2.1	Vodní zákon a prováděcí předpisy	3
2.2	Základní právní rámec pro realizaci vodohospodářské politiky	4
2.3	Rozvoj oboru vodovodů a kanalizací po odstátnění vlastnictví	6
2.4	Směrnice 91/271/EHS	7
2.5	Hlavní faktory současného stavu implementace a možností jeho řešení	8
2.5.1	Prodlení v rozhodování o pravidlech a rozsahu spolufinancování infrastrukturních projektů ve vodohospodářském sektoru	8
2.5.2	Časové období pro využívání SF v rámci OP ŽP	9
2.5.3	Technické a ekonomické faktory	9
2.5.4	Implementace směrnic Evropských společenství	9
3	Současný stav přípravy výstavby čistíren odpadních vod v obcích nad 2000 obyvatel v Moravskoslezském kraji	11
3.1	Plán rozvoje vodovodů a kanalizace Moravskoslezského kraje	13
3.2	Pojem aglomerace	14
3.3	Koncepce staveb čistíren odpadních vod	16
3.4	Finanční náročnost	19
3.5	Dotační zdroje	23
4	Možnosti financování výstavby ČOV z fondů EU	26
4.1	Strukturální fondy	27
4.1.1	Projekty financované z fondů EU	29
4.2	Operační program Životní prostředí	31
4.3	Základní pravidla čerpání prostředků z EU	31
4.4	Dopady nesplnění závazků	34
4.5	Následky neprovedení a nesprávného provedení směrnice	35

5	Závěr	39
	Seznam použité literatury	41

1 Úvod

Ochrana vod je jedním z pilířů ochrany životního prostředí ČR a zároveň i jedna z nejnáročnějších oblastí související se vstupem České republiky do Evropské unie. Zlepšování stavu vodních toků a podpora trvale udržitelného užívání vod musí být v souladu s požadavky legislativy Evropské unie.

Důsledkem hromadné bytové výstavby, urbanizací území a nedostatečnou výstavbou čistíren odpadních vod dosáhlo znečištění komunálního charakteru přední postavení v kategorii bodového znečištění. Většina krajských a okresních měst neměla vyřešeno ani základní čištění odpadních vod, a projevoval se zde markantní rozdíl mezi úrovní zásobování pitnou vodou a čištěním odpadních vod. Po nákladném investování finančních prostředků v oblasti vod se tento neutěšený stav podstatně zlepšil. V souvislosti se vstupem do EU a přejímáním evropské legislativy je třeba dále do oblasti čištění odpadních vod investovat velké množství financí.

Cílem této bakalářské práce je zhodnocení současného stavu implementace Směrnice č. 91/271/ES, jejíž náplní je výstavba chybějící vodohospodářské infrastruktury (čistíren odpadních vod a kanalizačních systémů) a zlepšení technologií čištění odpadních vod v aglomeracích Moravskoslezského kraje ve vyjednaném přechodném období a možnosti čerpání dotací z fondů EU.

Implementace Směrnice Rady Evropských společenství musí probíhat podle schválených implementačních plánů, které se všechny nové členské státy EU při vstupu do EU zavázaly plnit. Konkrétně se jedná o směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 91/271/ES, týkající se čištění komunálních odpadních vod. Česká republika má koncové datum implementace této směrnice jen do konce roku 2010 – na rozdíl od řady sousedních států, které vstupovaly do EU v témže období a jejich přechodné období trvá až do roku 2015.

V úvodní části se věnuji uvedení do tématu. Je zde nastíněna politika státu v oblasti vodního hospodářství, platná legislativa a faktory související s administrativní přípravou staveb vodárenské infrastruktury. Po té jsou shrnuty teoretické aspekty transpozice a implementace směrnice Rady č. 91/271/ES a popsány náležitosti nezbytné pro adekvátní splnění implementační povinnosti České

republiky jako členského státu EU. Na tuto část navazuje kapitola věnující se současnému stavu přípravy výstavby ČOV v obcích nad 2000 obyvatel v Moravskoslezském kraji. Kapitola obsahuje teoretické vysvětlení základních pojmů vztahujících se k dané problematice. Jsou zde již uvedeny konkrétní aglomerace Moravskoslezského kraje, jejich připravenost ke splnění požadavku Směrnice, která je zjišťována pomocí dotazníků, které vypracovalo Ministerstvo Životního prostředí. Je zde nastíněna finanční náročnost potřebných opatření k zabezpečení čištění odpadních vod. Následuje kapitola, která znázorňuje možnosti financování výstavby ČOV z fondů EU, popisuje základní pravidla čerpání prostředků z EU, jiné možnosti čerpání dotací a dopady nesplnění závazků ČR, jež mohou nastat v případě, že stát obsah směrnic neprovede ve stanovené lhůtě nebo jej provede nesprávně.

Při řešení bakalářské práce využiji metodu popisu, analýzy, komparace a dedukce.

2 Politika státu a obcí v oblasti vodního hospodářství

2.1 Vodní zákon a prováděcí předpisy

„Účelem tohoto zákona je chránit povrchové a podzemní vody, stanovit podmínky pro hospodárné využívání vodních zdrojů a pro zachování i zlepšení jakosti povrchových a podzemních vod, vytvořit podmínky pro snižování nepříznivých účinků povodní a sucha a zajistit bezpečnost vodních děl v souladu s právem Evropských společenství. Účelem tohoto zákona je též přispívat k ochraně vodních ekosystémů a na nich přímo záviselých suchozemských ekosystémů“.

Vodní zákon upravuje právní vztahy k povrchovým a podzemním vodám, vztahy fyzických a právnických osob k využívání povrchových a podzemních vod, jakož i vztahy k pozemkům a stavbám, s nimiž výskyt těchto vod přímo souvisí, a to v zájmu zajištění trvale udržitelného užívání těchto vod, bezpečnosti vodních děl a ochrany před účinky povodní a sucha. [8]

Podobu vodního zákona č. 254/2001 Sb. ovlivnily tři zákony, které nabýly účinnosti v roce 2008. Jsou to:

Zákon č. 25/2008 Sb., o integrovaném registru znečišťování životního prostředí a integrovaném systému plnění ohlašovacích povinností v oblasti životního prostředí a o změně některých zákonů, ze dne 16. ledna 2008

Přijetí tohoto zákona proběhlo vzhledem k nutnosti adaptovat české právní předpisy na přijetí nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 166/2006.

Zákon upravuje praktické aspekty ohlašovacího procesu do Integrovaného registru znečišťování životního prostředí v České republice.

Přechodná ustanovení zákona dávají prostor povinným subjektům – ohlašovatelům – přizpůsobit se v určitém horizontu nové právní úpravě. [10]

Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů, ze dne 22. dubna 2008

Účelem tohoto zákona byla transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES ze dne 21. dubna 2004 o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí do českého právního řádu.

Tento zákon považuje za ekologickou újmu takovou změnu, která je měřitelná a má závažné následky na vybrané přírodní zdroje – povrchové nebo podzemní vody, půdu a přírodní stanoviště. [10]

Zákon č. 181/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů

Tato novela vodního zákona zjednodušuje uskutečňování protipovodňových opatření a jejich prosazení ve veřejném zájmu. [10]

Státní politika životního prostředí (SPŽP) definuje konkrétní cíle České republiky v oblasti životního prostředí. Současná koncepce SPŽP platí od roku 2004 do roku 2010. V oblasti čištění a odvádění odpadních vod jsou nejdůležitější tyto cíle:

- Splnění požadavků směrnice 91/271/EHS o čištění městských odpadních vod do konce roku 2010.
- Důrazně monitorovat znečištění podzemních a povrchových vod.
- Snížit znečištění podzemních a povrchových vod.
- Zpracovat Plán hlavních povodí ČR a plán osmi oblastí povodí. [10]

2.2 Základní právní rámec pro realizaci vodohospodářské politiky

Reforma právních norem týkajících se vodního hospodářství byla uzavřena přijetím základních vodohospodářských předpisů – vodního zákona (zákon č. 254/2001 Sb. o vodách), zákona č. 274/2001 Sb. o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a dalších zákonů regulujících vodní hospodářství ČR (zákon o ochraně veřejného zdraví, zákon o cenách apod.). Tyto zákony vymezují právní rámec pro řádné fungování v oboru vodárenství a zároveň zajišťují plnou slučitelnost

práva České republiky s předpisy Evropských společenství pro obor vodovodů a kanalizací.

Po roce 1989 probíhala v České republice transformace vodárenství, privatizační proces upravil vlastnické vztahy, byla změněna cenová i investiční politika státu a začal proces harmonizace českého právního řádu s EU.

V souladu s vládou schválenou Koncepcí vodohospodářské politiky vodní zákon taxativně vymezil sdílené kompetence několika ministerstev v oblasti vodárenství. Tato oblast spadá primárně do kompetence Ministerstva zemědělství ČR a Ministerstva životního prostředí ČR. Hygienické stanice a kontrola jakosti vod spadají pod Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo financí je zodpovědné za určování cen vodného a stočného.

Vodoprávní úřady zajišťují odborný dozor nad dodržováním vodního zákona i zákona o vodovodech a kanalizacích.

Základním principem uplatňovaným v Evropském společenství je zajistit, aby uživatel nesl náklady na zajišťování a užívání vody odrážející její skutečnou cenu. Poplatky za znečišťování vod a poplatky za odběry vod vymezuje vodní zákon.

V cenách za vodohospodářské služby jsou velké rozdíly mezi jednotlivými regiony. Republikový průměr vodného a stočného v roce 2009 činil dle ČSÚ 53,2 korun za metr krychlový. Vzhledem k rozdílným cenám jednotlivých krajů bylo nutné přijmout pravidla pro cenovou regulaci v prostředí přirozeného monopolu.

Poslední údaje ČSÚ ukazují, že spotřeba vody v České republice dlouhodobě klesá, tento fakt má negativní vliv na ekonomiku vodárenských společností, které jsou nuceny vyšší náklady zohlednit do cen vodného a stočného. Pokles odběrů pitné vody nemají na svědomí jen české domácnosti, ale odráží se zde také pokles průmyslové výroby.

Vodní zákon upravil působnost krajů ke schvalování rozhodujících plánovacích dokumentů ve vodním hospodářství, a to plánů oblastí povodí, programů opatření a plánů rozvoje vodovodů a kanalizací. Tato působnost dává kraji možnost optimalizace priorit v území a provázání navrhovaných opatření. [11] [2]

2.3 Rozvoj oboru vodovodů a kanalizací po odstátnění vlastnictví

Česká republika patří z hlediska zásobování obyvatelstva pitnou vodou k lépe vybaveným zemím. I z hlediska jakosti dodávané pitné vody je situace srovnatelná s úrovní nejvyspělejších evropských států. Podíl obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů dosahoval v roce 2009 téměř 93%. Větší rozdíl je v čištění odpadních vod. Ve většině zemí EU se míra napojení na čistírny odpadních vod blíží 100% (vykazováno jako dostupnost napojení a nikoliv skutečně napojení obyvatelé). Česká republika se snaží investováním do vybudování ČOV tomuto číslu přiblížit. Dle Českého statistického úřadu v roce 2009 byl podíl obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci 81,3%. Počet obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci s ČOV byl 76,3%.

Vodovody a kanalizace vlastní několik tisíc vlastníků. Tato skutečnost skýtá řadu rizik z hlediska jakosti dodávané vody a následného čištění odpadních vod, jedná se především o vlastníky a provozovatele malých vodovodů a kanalizací.

V oboru vodovodů a kanalizací jsou dva základní modely vlastnictví a provozování služeb:

- **model provozní**, tento model je ve vodárenství nejužívanější, přešla na něj většina měst a obcí v ČR. Provozní model spočívá v tom, že město svěřuje aktivitu spojenou s výrobou pitné vody a následným čištěním odpadních vod na profesionální firmě, ale ponechává si kontrolu nad cenou vodného a stočného.
- **model smíšený, je druhým** nejužívanějším modelem ve vodárenství. Společnost je vlastněna a provozována pouze jedním subjektem. V těchto společnostech existuje regulace státu prostřednictvím tzv. „zlaté akcie“, vlastněné státem, jehož práva vykonává Ministerstvo zemědělství; cílem je regulace rozhodování o infrastrukturním majetku. Smíšený model je uplatňován v 18 % případů.

Existují ještě dva modely provozování – vlastnický model a model samostatného provozování, ale tyto modely se využívají minimálně, proto je zde nebudu uvádět.

V průběhu 90. let v České republice ekonomika oboru vodárenství prodělala zásadní změnu. Státní vodovody a kanalizace prošly privatizací a zrealizováním cen. Reálná cena, restrukturalizace průmyslu a nové úsporné spotřebiče a zařízení významně ovlivnily spotřebu, která poklesla téměř o 50 %. Tato skutečnost způsobila další růst cen. Cena dodávané pitné vody, odváděné odpadní vody a její čištění je dána věcným usměrňováním, daným Cenovým věstníkem MF na základě zákona o cenách.

Obtížné provázání ceny s kvalitou poskytovaných služeb a v rámci fungování různých provozních modelů v českém vodárenství je potřeba přiměřeného dohledu a zřízení regulačního institutu ve veřejném zájmu (uživatelů) a to i v bezpečnostním zájmu státu. Podmínky regulace jsou jasně definovány a určovány zákonem a proto výsledné ceny vodného a stočného vycházejí z funkčních a prověřených principů. Hlavními orgány regulace vodárenství v ČR jsou Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo financí. [11] [4]

Česká republika se v rámci předvstupních jednání s Evropskou unií zavázala plnit směrnice EU v oblasti životního prostředí. Česká republika 1. Června 2001 vyslovila souhlas s udělením přechodného období pro směrnici 91/271/EHS. Seznam aglomerací, jichž se opatření týká, byl předán Evropské komisi koncem roku 2002. Implementace této směrnice je spojena s velkou investiční náročností, která budou muset být realizována. Předpokládá se, že během šesti let (2004 - 2010) bude třeba investovat do vodárenského odvětví 60 – 80 miliard korun.

K zajištění financování je nutné maximálně využít i relevantní fondy Evropské unie, bez kterých je realizace opatření prakticky nereálná, a další možné finanční zdroje včetně národních zdrojů, které jsou základním předpokladem pro možné čerpání fondů Evropské unie. K racionálnímu postupu byla vypracována Strategie financování uvedené směrnice, která je v aktualizované podobě pravidelně předkládána vládě České republiky. [11]

2.4 Směrnice 91/271/EHS

Směrnice o čištění městských odpadních vod (91/271/EHS - /1/) byla přijata v r. 1991 a je tedy téměř 19 let stará. Přesto její naplňování je stále aktuální ve všech

členských státech EU, neboť vyžaduje rozsáhlé investice do infrastruktury na svádění a čištění městských odpadních vod. Cílem této směrnice o čištění městských odpadních vod je ochrana životního prostředí před nepříznivými účinky vypouštění odpadních vod z určitých průmyslových odvětví (převážně zpracovatelský a potravinářský průmysl), které obsahují zejména organické látky a živiny vedoucí k eutrofizaci vod. Do kanalizačních stokových sítí ve městech jsou navíc běžně přiváděny také odpadní vody z různých průmyslových podniků, zdravotnických zařízení a tak je zátěž původně splaškových vod podstatně rozšířena, často o toxické látky nebo organické, těžko odbouratelné sloučeniny s karcinogenními efekty, apod. Svedení srážkových vod do těchto stokových sítí významně komplikuje nejenom kapacitu a strukturu stokových sítí, ale rovněž technologie a vlastní provoz čištění odpadních vod.

Zavádění a plnění požadavků směrnice probíhalo a probíhá postupně - etapově - s cílem zajistit likvidaci městských odpadních vod nejdříve u velkých aglomerací (nad 10-15 000 ekvivalentních obyvatel) a následně v menších (nad 2 000 EO) až drobných sídel (do 2 000 EO). [4] [13] [7]

2.5 Hlavní faktory současného stavu implementace a možností jeho řešení

2.5.1 Prodlení v rozhodování o pravidlech a rozsahu spolufinancování infrastrukturních projektů ve vodohospodářském sektoru

Operačnímu programu životní prostředí 2007 – 2013 (OPŽP) předcházela Operační program Infrastruktura pro období 2004 – 2006. Po ukončení operačního programu Infrastruktura probíhaly komplikované diskuse ohledně přijatelnosti vodohospodářských projektů, které počítaly se spolufinancováním ze Strukturálních fondů EU. Následkem bylo zpoždění přípravných prací mnoha projektů, žadatelé si nemohli být jisti, zda prostředky, které již vložili do projektů, jim budou někdy zpět vyplaceny. Za touto nejistotou stála rozdílná stanoviska orgánů České republiky a orgánů Evropské komise vůči vlastnostem modelů provozu vodárenských zařízení soukromými společnostmi ČR. [6]

2.5.2 Časové období pro využívání SF v rámci OP ŽP

Konečným datem pro implementaci Směrnice je prosinec roku 2010, čerpání finanční podpory z Operačního programu Životního prostředí je rozloženo do let 2007 – 2013, z čehož plyne, že velká část projektů nebude moci být financována koncem roku 2010. Pokud by nebylo umožněno čerpání financí pro oblast vodohospodářské infrastruktury z OPŽP i po roce 2010, došlo by k závažnému posunu v rámci spolufinancování v oblasti této prioritní osy 1.

2.5.3 Technické a ekonomické faktory

Finanční krize, která ovlivnila celý svět, zkomplikovala i splnění závazku implementace Směrnice. Tento závazek učinila Česká republika v roce 2004, kdy nikdo nepředvídal tak značný pokles ekonomických aktivit a způsobený tlak na veřejné rozpočty značně ztížil spolufinancování projektů. Zároveň se zpřísnily požadavky na kvalitativní provedení staveb a zařízení sloužících k zásobování obyvatel pitnou vodou a čištění odpadních vod.

Vlivem těchto událostí chce Česká republika vzniklou situaci projednat s Evropskou komisí včas a snažit se vyjednat realistické podmínky splnění závazku implementace. [6]

2.5.4 Implementace směrnic Evropských společenství

Členské státy ES jsou vázány k tomu, aby uskutečnily cíl, k němuž směřuje obsah dané směrnice. Klíčovou etapou bude prováděcí fáze implementace požadovaných opatření a zajištění finančních podpor státu tam, kde je to relevantní.

Opatření k implementaci Směrnice Rady 91/271/EHS, o čištění městských odpadních vod

Naplněním cílů Směrnice 91/271/EHS je výstavba chybějící vodohospodářské infrastruktury (čistíren odpadních vod a kanalizačních systémů) a zlepšení technologií čištění odpadních vod v aglomeracích ve vyjednaném přechodném období, které je rozděleno na dvě části:

- Všechny aglomerace s počtem vyšším než 2000 ekvivalentních obyvatel (EO) musí být vybaveny stokovými soustavami městských odpadních vod a městské odpadní vody budou před vypouštěním podrobeny odpovídajícímu čištění v souladu se Směrnicí 91/271/EHS
- Všechny aglomerace s počtem vyšším než 10 000 ekvivalentních obyvatel (EO) musí městské odpadní vody před vypouštěním čistit podle přísnějších požadavků a to v důsledku, že celé území ČR je označeno za citlivou oblast

Dalším cílem je zajistit do roku 2010 přiměřené čištění odpadních vod v malých sídlech pod 2 000 ekvivalentních obyvatel, kde existuje kanalizace.

S ohledem na vysokou investiční náročnost opatření je nutno vytvářet a zpřesňovat strategie jejich financování s jejich projednáním ve vládě. Realizaci potřebných opatření nelze zabezpečit bez státních finančních podpor a bez využití fondů Evropské unie. Pro zabezpečení finančních zdrojů k výstavbě popř. rozšíření vodohospodářské infrastruktury v obcích a jejich aglomeracích bude nutné vytvořit modely kofinancování s účastí národních zdrojů, podílu investorů a zejména s využitím fondů Evropských společenství (strukturálních a kohezního). Národní zdroje představují využití jak dotačních možností státního rozpočtu, tak prostředků ze Státního fondu životního prostředí. Je třeba zajistit další úvěr České republiky od mezinárodních finančních institucí, na příklad Evropské investiční banky, který představuje podstatný finanční zdroj za velmi příznivých podmínek. Úkolem je tedy sestavení programu, zahrnujícího výstupy z plánu Rozvoje vodovodů a kanalizací krajů, vhodné agregace obcí do aglomerací a příslušné finanční projekty, založené na spolufinancování z uvedených zdrojů. Tento přístup vyžaduje velmi úzkou spolupráci všech zainteresovaných resortů především Ministerstva zemědělství pro sestavení priorit a věcného obsahu programu a všech ministerstev, odpovědných za využití fondů Evropské unie (Ministerstva financí, Ministerstva životního prostředí, Ministerstva pro místní rozvoj) a krajů. [11]

Implementace směrnice se považuje za úspěšnou při včasném přijetí transpozičního opatření státem s následnou aplikací a dodržováním povinností vyplývajících z transpozičního opatření.

3 Současný stav přípravy výstavby čistíren odpadních vod v obcích nad 2000 obyvatel v Moravskoslezském kraji

Moravskoslezský kraj se nachází na severovýchodním území České republiky, sousedí se Zlínským a Olomouckým krajem v rámci celorepublikového uspořádání, s polským Slezským a Opolským vojvodstvím a se slovenským Žilinským krajem. Kraj je tvořen 6-ti okresy: Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava a Ostrava – město. Tab. 3.1 zobrazuje pořadí měst Moravskoslezského kraje z hlediska počtu obyvatel v rámci ČR. [15]

Základní parametry Moravskoslezského kraje jsou:

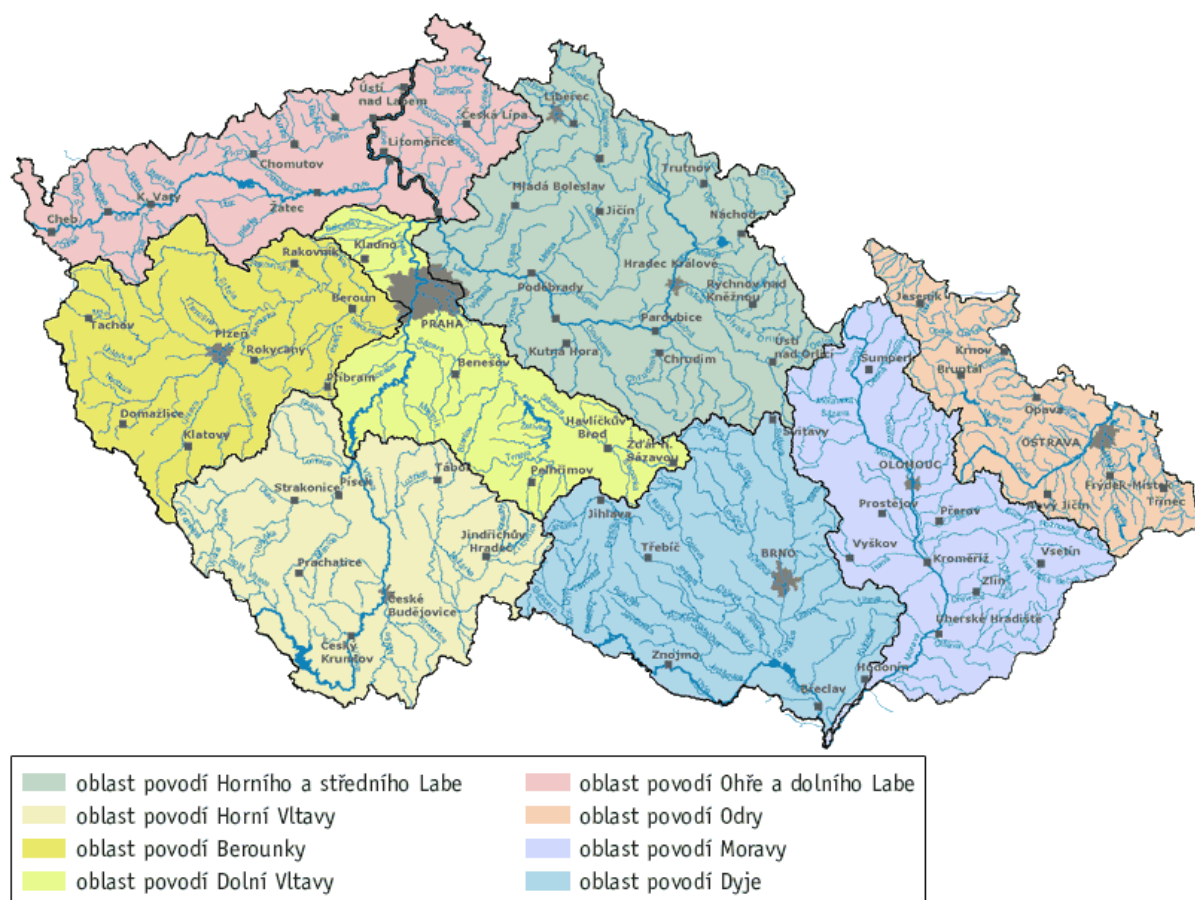
Rozloha:	5.427 km ² ,
Počet obcí:	299,
Hustota obyvatelstva:	230,1 osoby/km ²
Počet obyvatel:	1.247.373 osob,
Nejvyšší místo:	Praděd (1492 m.n.m.).

Tab. 3.1 : Pořadí měst v celorepublikovém měřítku z hlediska počtu obyvatel

Město	pořadí
Ostrava	3.
Havířov	11.
Karviná	15.
Frýdek-Místek	16.
Opava	17.

Pramen: vlastní zpracování z podkladů [15]

Obr. 3.1 – Hydrologická mapa České republiky

Pramen: [17]

Území Moravskoslezského kraje je situováno v povodí řeky Odry, která je hlavním hydrologickým fenoménem Moravskoslezského kraje. Řeka Odra a její přítoky řeka Ostravice, Opava, Olše jsou zakresleny na Obr. 3.1. Těžký průmysl na Ostravsku, důlní činnost na Ostravsku a Karvinsku, v minulosti způsobily značné negativní ovlivnění životního prostředí. Vlivem průmyslové činnosti došlo ke znečištění povrchových vod, kontaminaci půd a podzemních vod. V posledních letech dochází k podstatnému zlepšení životního prostředí důsledkem poklesu průmyslové výroby, změnám ve výrobě a značným investicím do ekologických opatření na ochranu životního prostředí. Je možno sledovat zlepšení čistoty ovzduší i v průmyslových centrech, čistoty vody u toků Odry, Opavy, Moravice, Ostravice i Olše i přes tato zlepšení patří kraj mezi nezatíženější oblasti České republiky.

Kvalita vod v řekách na území povodí Odry se během uplynulých let zlepšila, a to především v ukazatelích organického znečištění. Příznivý vývoj je dán především investicemi vloženými do vodního hospodářství. Došlo k výraznému zlepšení kvality vypouštěných odpadních vod u rozhodujících bodových zdrojů znečištění (městských i průmyslových), poklesl počet překračování imisních standardů v síti profilů státní monitorovací sítě i v hraničním profilu Odry - Bohumín. Výrazným stimulem byl také nárůst cen vodného a stočného vedoucí k poklesu odběrů a snížení množství vypouštěných odpadních vod, zvláště pak v podnicích těžkého průmyslu. Objem vypouštěných odpadních vod se za posledních deset let snížil o cca 30%. I když v řadě jednotlivých ukazatelů jakosti vody došlo v posledních letech ke zlepšení, nedochází k očekávanému celkovému zlepšení. Hlavní příčinou je zhoršování mikrobiologických ukazatelů a nárůst dusíkatých složek znečištění. [15]

3.1 Plán rozvoje vodovodů a kanalizace Moravskoslezského kraje

Účelem Plánu rozvoje vodovodů a kanalizací je analyzovat podmínky pro zajištění žádoucí úrovně vodohospodářské infrastruktury na území Moravskoslezského kraje. Součástí plánu je proto jednak vymezení zdrojů povrchových a podzemních vod, uvažovaných pro účely úpravy na vodu pitnou, tak i dokumentace stavu odkanalizování a likvidace odpadních vod. Plán rozvoje vodovodů a kanalizací kraje stanovuje základní koncepci optimálního rozvoje zásobování pitnou vodou, odkanalizování a čištění odpadních vod společně s časovým upřednostněním v jednotlivých lokalitách daného území. Zahrnuje také návrh výhledového řešení včetně výpočtu investičních nákladů jednotlivých staveb a jejich realizaci v doporučeném časovém rozpětí.

Tyto návrhy jsou současně v souladu s požadavky příslušných směrnic Evropských společenství. Plán rozvoje vodovodů a kanalizací je koordinován s příslušnými částmi Konceptního rozvojového dokumentu pro plánování v oblasti vod na území Moravskoslezského kraje.

Vodovody a kanalizace v kraji provozuje řada organizací, z nichž největší je SmVaK Ostrava a.s. a Ostravské vodárny a kanalizace a.s.. SmVaK Ostrava a.s. zabezpečuje zásobování pitnou vodou i odkanalizování území převážné části kraje. Řadu drobných vodovodů i kanalizací v některých obcích provozují obecní úřady a

drobní provozovatele. Na náklady na provoz vodovodů a kanalizací má vliv řada faktorů. Jsou to náklady na surovou vodu, chemikálie, elektrickou energii, odpisy, mzdové náklady a řada dalších nákladů. Grafické znázornění připojení obyvatel na vodovody a kanalizaci a celkové množství čištěných odpadních vod v Moravskoslezském kraji v letech 1998 – 2008 znázorňuje příloha I – III. [15]

Dle Českého statistického úřadu byl v roce 2009 podíl obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů 97,9 %, podíl obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci 80,3% a počet obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci s ČOV 73,8 %.

Pro naplnění závazků České republiky vůči Evropským Společenstvím musí být na území ČR zajištěno, aby:

- aglomerace s populačním ekvivalentem vyšším než 2000 EO musí mít zajištěnu výstavbu, rekonstrukci a intenzifikaci centrálních ČOV
- výstavba, rekonstrukce a dostavba stokových soustav pro veřejnou spotřebu v aglomeracích nad 2000 EO a městské odpadní vody musí být před vypouštěním podrobeny „přiměřenému“ čištění
- městské odpadní vody odváděné stokovými soustavami v aglomeracích s populačním ekvivalentem vyšším než 10 000 EO byly před vypouštěním čištěny podle požadavku jimž bylo do našeho právního systému zakotveno rozhodnutí ČR z přístupových dohod k EU, že celé území ČR je vyhlášeno citlivou oblastí.
- městské odpadní vody odváděné stokovými soustavami v aglomeracích s populačním ekvivalentem menším než 2000 EO byly před vypouštěním podrobeny „přiměřenému čištění“ (přiměřené čištění je definováno v čl. 2, bodu 9, směrnice Rady č. 91/271/EHS). [7] [9]

3.2 Pojem aglomerace

Aglomerace znamená: oblast, v níž je soustředění obyvatel a popřípadě i hospodářských činností dostatečně velké, aby městské odpadní vody byly shromažďovány a odváděny do čistírny městských odpadních vod, nebo do konečného místa vypouštění.

- Vznik aglomerace nijak nesouvisí s tím, zda v dané oblasti funguje čistírna odpadních vod nebo stoková soustava.
- Oblasti, které ještě nemají vybudovanou stokovou soustavu, ale je zde dostatečná koncentrace obyvatel nebo hospodářské činnosti, spadají již do aglomerací. [9]

Výraz „aglomerace“ by se neměl zaměňovat za administrativní jednotky (např. města, obce nebo další části obce, které mohou mít stejný název).

- Hranice administrativní jednotky se nemusí shodovat s hranicemi aglomerace.
- Jedna aglomerace může být tvořena jednou, ale i několika administrativními jednotkami.
- Pokud v oblastech je dostatečné soustředění obyvatel případně hospodářské činnosti a oblasti jsou od sebe oddělené vlivem hospodářského nebo historického vývoje, může jedna administrativní jednotka pokrývat několik různých aglomerací.
- Základem pro vymezení aglomerace je oblast s dostatečným soustředěním. Na vymezení aglomerace nemá vliv, zda už v oblasti existuje sběrná oblast stokové soustavy nebo čistírny odpadních vod.
- Čištění odpadních vod v příslušné aglomeraci může být provozováno jednou nebo několika čistírnami odpadních vod.
- Jednu aglomeraci může pokrývat několik stokových soustav, každá stoková soustava může být připojena na jednu nebo i na několik čistíren odpadních vod.
- V souladu s předchozím bodem platí, že několik stokových soustav může být napojeno ke stejné čistírně odpadních vod.
- Úroveň čištění je dána pouze velikostí zátěže vytvářené celou aglomerací, typu a kvalitě vodního systému v místě vypuštění, proto technické řešení nesmí snižovat příslušnou úroveň čištění. Počet ekvivalentních obyvatel bude rozhodovat o tom, zda je třeba praktikovat přísnější opatření na čištění odpadních vod. Kapacita jednotlivé čistírny odpadních vod provozující v aglomeraci své služby nemá na tuto skutečnost vliv. [9]

3.3 Koncepce staveb čistíren odpadních vod

Vodní zákon č. 254/2001 Sb. ukládá povinnost adekvátně čistit odpadní vody před jejich vypouštěním do vodního recipientu.

Rozlišujeme dva druhy čistíren odpadních vod dle kapacity ekvivalentního počtu obyvatel (EO):

- ČSN 75 6401 (2006) Čistírny odpadních vod pro více než 500 ekvivalentních obyvatel,
- ČSN 75 6402 (1998) Čistírny odpadních vod do 500 ekvivalentních obyvatel.

Ekvivalentní obyvatel je podle přílohy 1 nař. VI. Č. 61/2003 Sb., definovaný produkcí látkového znečištění 60g BSK₅ (biochemická spotřeba kyslíku při procesu rozkladu organického znečištění na anorganické za 5 dnů v temnu a při teplotě 20°C) za den. V případě výstavby čistíren odpadních vod předpokládáme objemové zatížení 150l na osobu a den, nebo postupujeme podle příslušných norem ČSÚ.

Zatížení vyjádřené v počtu ekvivalentních obyvatel se vypočítává z maximálního průměrného týdenního zatížení vstupu do čistírny odpadních vod během roku, s výjimkou neobvyklých situací, jako jsou např. silné deště a povodně.

Ekvivalentní počet obyvatel (EO): Podle ČSN 76 6401 (2006), čl. 5.10, se vypočte jako součet počtu obyvatel a populačního ekvivalentu:

$$EO = P + PE$$

Kde: EO – ekvivalentní počet obyvatel,

P – počet obyvatel,

PE – populační ekvivalent.

PE je srovnávací ukazatel (pro srovnávání znečištění vody různými producenty znečištění) podle ČSN EN 1085 (2007), vztažený na denní množství

(přítok) odpadní vody nebo jejich obsah odpadních látek – např. PE_{B60} g O_2 produkovaného jedním obyvatelem za den. [1]

Jak již bylo řečeno výše, do 31. prosince 2010 musí mít všechny aglomerace nad 2000 ekvivalentních obyvatel zajištěno čištění odpadních vod dle opatření Směrnice. Finanční prostředky určené ke splnění požadavků směrnice 91/271/EHS dosahují 49 miliard korun.

V polovině roku 2008 nebylo připraveno na výstavbu čistírny odpadních vod nebo kanalizace celkem 134 obcí v celé ČR z 515 sledovaných aglomerací.

Aktuální stav implementace Směrnice v ČR byl zjišťován pomocí dotazníkového šetření.

Dotazník obsahoval údaje:

- celkový počet EO v aglomeraci,
- počet EO napojených na kanalizaci,
- počet EO řešící čištění odpadních vod individuálně,
- zda má aglomerace vlastní čistírnu odpadních vod (ČOV), která je dostatečně kapacitní a splňuje požadavky nařízení vlády č. 61/2003 Sb., o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění povrchových vod a odpadních vod, ve znění nařízení vlády č. 229/2007 Sb.,
- údaje týkající se projektů na řešení aglomerace (tj. náklady na realizaci, zda bylo vydáno územní nebo stavební povolení a zda bylo zažádáno o dotaci).

Plnění požadavků na čištění odpadních vod bylo zjišťováno pomocí dotazníkového šetření Ministerstva zemědělství. Bylo osloveno všech 515 sledovaných aglomerací a dalších 16 zástupců organizací, které byly doplněny z důvodů zavedení přísnějších limitů pro splnění Směrnice a tyto organizace se zařadily do seznamu nevyhovujících aglomerací. Z celkových 531 dotazníků, které byly odeslány se 51 dotazníků nevrátilo zpět [18]

Výsledkem celého dotazníkového šetření je aktualizovaný Seznam aglomerací, ve kterém je uveden současný stav aglomerace (tzn. zda ČOV v aglomeraci vyhovuje podmínkám nařízení, % napojení na kanalizaci, dále je v Seznamu uvedena charakteristika opatření a stav přípravy akce a zda probíhá realizace potřebných opatření a zda je zajištěno financování, případně v jaké výši jsou náklady na dořešení aglomerace).

V současné době neexistuje oficiální a jednoznačné stanovisko Evropské komise, které definuje pojem "vyřešená aglomerace". Rozdělení aglomerací na vyřešené a nevyřešené je velmi obtížné. Podle Evropské komise jsou splněny požadavky Směrnice v aglomeraci, pokud je v ní zajištěn příslušný stupeň čištění v závislosti na počtu ekvivalentních obyvatel. Jsou-li příliš vysoké finanční náklady na vybudování čistírny odpadních vod a kanalizace, je třeba použít jiné vyhovující systémy čištění.

Z tohoto důvodu se v seznamu aglomerací uvádí procento napojení obyvatel na kanalizaci s tím, že zbývající obyvatelé řeší čištění individuálním způsobem. Tito obyvatelé se mohou na ČOV připojit v dalších letech v závislosti na ekonomické efektivnosti, která je posouzena na základě zpracovaného projektu.

Ministerstvo zemědělství (MZe) a Ministerstvo životního prostředí (MŽP) považuje aglomeraci za vyhovující směrnici, pokud je ČOV zajišťující čištění odpadních vod v dané aglomeraci dostatečně kapacitní, a dále splňuje požadavky nařízení, podle něhož napojení na kanalizaci je nejméně 85 %.

V celé ČR je 635 aglomerací nad 2000 EO (Tab. 3.2). Na základě smlouvy o přistoupení musela ČR zajistit pro aglomerace s počtem EO vyšším než 10 000 soulad s uvedenou směrnicí pro 18 aglomerací nejpozději ke dni přistoupení, a pro 36 dalších aglomerací se stejným počtem EO do 31. prosince 2006.

Na základě dotazníkového šetření vznikl seznam, který obsahuje 307 aglomerací, které z pohledu MZe a MŽP splňují požadavky na čištění odpadních vod a 328 aglomerací, které musí být dořešeny ve stanoveném přechodném období, podrobněji znázorněno v Tab. 3.2. [18]

Tab. 3.2 Přehled o situaci ve velikostních kategoriích aglomerací v ČR

Aglomerace	Počet 2008	Počet vyřešených aglomerací	Počet aglomerací, které je nutno dořešit
Více jak 10 000 EO	159	88	71
2000–10 000 EO	476	219	257
Celkem	635	307	328

Pramen: [18]

Nezbytná opatření nutná ke splnění požadavků na čištění odpadních vod směrnice 91/271/EHS jako je výstavba, rekonstrukce nebo intenzifikace ČOV, případně výstavba kanalizace musí jednotlivé aglomerace dořešit do konce roku 2010.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že z 328 aglomerací, které je nutno dořešit, má celkem 123 aglomerací vyhovující ČOV a 119 aglomerací má procentní napojení na kanalizaci větší než 85 %. Zbývá dořešit ČOV ve 205 aglomeracích a kanalizaci ve 209 aglomeracích. Z toho v 86 případech je současně potřeba dořešit kanalizaci i ČOV. V 35 případech akce nejsou připraveny (není vydáno územní rozhodnutí). [18]

3.4 Finanční náročnost

Na základě vyhodnocení dotazníkového šetření došlo k zpřesnění finanční náročnosti potřebných opatření k zabezpečení čištění odpadních vod. Pro 328 aglomerací jsou potřebné náklady k dořešení požadavků vyčísleny na 41,397 mld. Kč. Náklady na dořešení ČOV představují 24,777 mld. Kč včetně nákladů na ústřední čistírnu v Praze ve výši 11 mld. Kč. Náklady na dořešení kanalizací činí 16,620 mld. Kč.

Finanční náročnost opatření je vztažena k cenám roku 2008 a v rozdělení podle krajů je uvedena v tab. 3.3. Celkové náklady na naplnění požadavků na čištění odpadních vod v roce 2008 klesly proti roku 2007 o 15,7 %.

V Moravskoslezském kraji je 49 aglomerací, které je třeba vyřešit a náklady s tímto spojené činí 7 955 mil. Kč.

Tab. 3.3 : Náklady na dořešení aglomerací v krajích (mil. Kč)

Kraj	Počet aglomerací k řešení	Náklady na dořešení
Jihočeský	10	763
Jihomoravský	41	3 126
Karlovarský	14	987
Královéhradecký	27	1 820
Liberecký	16	1 841
Moravskoslezský	49	7 955
Olomoucký	21	1 357
Pardubický	22	2 051
Plzeňský	13	832
Praha	12	12 038
Středočeský	56	4 428
Ústecký	20	1 786
Vysočina	7	603
Zlínský	20	1 811
Celkem	328	41 397

Pramen: [18]

Zpřísněním limitů stupně čištění povolené pro vypouštění odpadních vod dle vodního zákona č. 254/2001 Sb., došlo u řady ČOV ke zvýšení nákladů. Jedná se o 37 aglomerací, které v roce 2008 splňovaly limity pro ČOV, ale letos již nevyhovují. Tento nárůst nákladů dosahuje 2,4 miliard korun proti předchozímu stavu.

Další náklady jsou spojeny s předpokladem, že 49 aglomerací není zařazeno v seznamu z toho důvodu, že momentálně nedosahují počtu EO nad 2000, ale pravděpodobně dojde ke zvýšení počtu nad 2000 EO během roku 2010. Tyto náklady činí cca 1,5 miliardy korun.

Podrobný přehled potřebných nákladů k naplnění požadavků na čištění městských odpadních vod je uveden v Tab. 3.4. [18]

Tab. 3.4.: Přehled potřebných nákladů a zajištěných zdrojů k naplnění požadavků na
čištění městských odpadních vod

Aglomerace	Počet aglomer.	Náklady v mil.Kč	Z toho v rámci OPŽP	Počet aglomer.	Náklady v mil.Kč
Agglomerace, které mají podanou žádost nebo ji plánují letos podat a předpokládá se zahájení akce do roku 2010	175	28 419 ⁺⁾	BMČ	14	12 780 ⁺⁾
			OMČ	24	2 221
Agglomerace, které mají uspokojivou přípravu realizace akce, ale ještě nemají podanou žádání o spolufinancování realizace akce	29	2 392	BMČ	2	240
			OMČ	2	100
Agglomerace, které nemají vyřešeno financování a nepředpokládá se dokončení do roku 2010, a ve kterých není investorská příprava dostatečná	35	2 776	BMČ	3	545
			OMČ	1	198
Celkové náklady opatření, které nemají zajištěné financování	239	33 587	BMČ	19	13 565
			OMČ	28	2 519
Agglomerace, které mají zajištěno financování a předpokládá se dokončení akce do roku 2010	89	7 810	BMČ	3	203
			OMČ	10	721
Celkem	328	41 397	BMČ	22	13 768⁺⁾
			OMČ	41	3 240

⁺⁾ včetně nákladů na ÚČOV Praha ve výši 10,8 mld. Kč

BMČ – bez možnosti čerpání

OMČ - s omezenou možností čerpání

Pramen: [18]

S ohledem na všechna úskalí je pravděpodobné, že v roce 2010 nebudou dokončena nezbytná opatření ke splnění Směrnice.

Nesplňují-li některé smlouvy uzavřené mezi vlastníkem a provozovatelem infrastruktury schválené podmínky přijatelnosti, není možné využít k čerpání financí Operační program Životního prostředí a je nutné zajistit financování z národních zdrojů a zdrojů investorů.

Podle tabulky 3.4 je zřejmé, že náklady na opatření v aglomeracích, které nemají zajištěno financování, dosahují 33,587 mld. Kč. Značná finanční náročnost jednotlivých opatření nutně potřebuje pro úspěšnou realizaci finanční podporu. [18]

Současná situace aglomerací v Moravskoslezském kraji je přehledně uvedena v tabulkách přílohy č. IV.-IX.

V příloze č. IV je uveden konkrétní seznam aglomerací Moravskoslezského kraje, které jsou z pohledu MZe a MŽP "vyřešené".

Konkrétní seznam aglomerací Moravskoslezského kraje, které jsou z pohledu MZe a MŽP "vyřešené" a ve kterých jsou plánovaná opatření na zlepšení stavu aglomerace, uvádí příloha č. V – obsahuje 13 aglomerací spolu s informacemi o napojení na kanalizaci (%) a zda ČOV vyhovuje parametrům směrnice 91/271/EHS.

Příloha č. VI zobrazuje seznam aglomerací Moravskoslezského kraje s počtem EO větším než 2 000, které mají zajištěno financování, a předpokládá se dokončení akce do roku 2010 – v případě, že kanalizace či ČOV nevyhovují parametrům Směrnice, jsou zde uvedeny náklady spojené s dořešením této situace.

V příloze č. VII je seznam aglomerací Moravskoslezského kraje s počtem EO větším než 2 000, které mají podanou žádost nebo ji plánují letos podat a předpokládá se zahájení akce do roku 2010 - v případě, že kanalizace či ČOV nevyhovují parametrům Směrnice, jsou zde uvedeny náklady spojené s dořešením této situace.

Příloha č. VIII je uveden konkrétní seznam aglomerací Moravskoslezského kraje s počtem EO větším než 2 000, které mají uspokojivou přípravu realizace akce, ale ještě nemají zažádáno o spolufinancování realizace akce - v případě, že

kanalizace či ČOV nevyhovují parametrům Směrnice, jsou zde uvedeny náklady spojené s dořešením této situace.

Konkrétní seznam aglomerací s počtem EO větším než 2 000, které nemají vyřešeno financování, a nepředpokládá se dokončení do roku 2010, a ve kterých není investorská příprava dostatečná, je uveden v příloze č. IX.

3.5 Dotační zdroje

Základním finančním zdrojem je OPŽP, dalším zdrojem je dotační program MZe, dotační programy jednotlivých krajů a vlastní zdroje žadatelů. Jednotlivé zdroje financování rozvoje vodovodů a kanalizací:

Evropské zdroje

- Operační program životní prostředí – prioritní osa 1 Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní pro obce.

Národní zdroje

- Program Ministerstva zemědělství 129 180 Výstavba a obnova infrastruktury vodovodů a kanalizací II (spolufinancováno z rozpočtu kraje – 10 % nákladů na stavební a technologické části staveb).
- Podpora ze Státního fondu životního prostředí ČR - Základní přístupy k poskytování finančních prostředků z Fondu jsou definovány Směrnicí 13/2006 Ministerstva životního prostředí o poskytování finančních prostředků ze Státního fondu životního prostředí České republiky. [5] [3]

Vždy bude záležet na konkrétním posouzení jednotlivé akce. Využitelné finanční krytí těchto potřeb ukazuje tabulka 3.5.

Tab. 3.5 Využitelné finanční krytí [18]

	Náklady (mil. Kč)	%
Zdroje ES	22 671	67,5
Národní zdroje	4 064	12,1
z toho MZe	1 554	-
z toho SFŽP	2 510	-
Vlastní zdroje	6 852	20,4
Celkem	33 587	100

Pramen: [18]

Z údajů v Tab. 3.5 je zřejmé, jak významným finančním zdrojem je Operační program Životní prostředí (OPŽP). Tab. 3.5 také dokládá, že investoři jednotlivých opatření budou muset vynaložit z vlastních zdrojů minimálně 6 852 mil. Kč, což představuje cca 20,4 % z celkových nákladů na implementaci. Finanční náklady spojené s přípravou a zabezpečením staveb nejsou zahrnuty do vlastních zdrojů investorů, ale jsou plně financovány rovněž z vlastních zdrojů investorů. Při zohlednění tohoto faktu, bude skutečný podíl investorů na financování příslušných opatření zhruba 25% z celkových nákladů projektů. Toto navýšení nákladů investorů nezvyšuje jen riziko nesplnění požadavků Směrnice ve stanoveném termínu, ale také ovlivňuje cenu stočného a vodného.

Z Tab. 3.5 je zřejmé, že teoreticky existuje dostatek finančních zdrojů k naplnění požadavků Směrnice o čištění městských odpadních vod. Je však třeba uvést, že je celá řada tzv. problematických aglomerací, které nemohou využít k financování využít prostředků OPŽP.

Dalším problémem při řešení těchto otázek je praktická aplikace nařízení vlády č. 61/2003 Sb., o ukazatelích přípustného znečištění, při které dochází k stanovení velmi přísných emisních limitů přípustného znečištění a vlastníci vodovodů a kanalizací musí na realizaci opatření vynakládat větší prostředky, než požadují právní předpisy. [18]

Asociace krajů ČR se zabývá otázkou zajištění závazků čištění odpadních vod dle Směrnice Rady č. 91/271/EHS, o čištění městských odpadních vod. Asociace krajů ČR je toho názoru, že stát, který tento závazek přijal, by měl vytvořit optimální podmínky pro splnění tohoto závazku. Řešením by mohl být speciální vodohospodářský fond, do kterého by plynuly příjmy ze státního rozpočtu z oboru vodohospodářství. Tyto příjmy činí zhruba 4,5mld Kč ročně, patří sem například poplatek z čerpání podzemních vod.

Asociace krajů ČR se také zabývá otázkou „co se stane, až Česká republika nesplní výše citovanou směrnici Rady č. 91/271/EHS, ke které se zavázala“.

Asociace krajů ČR je názoru, a to na základě dostupných odborných podkladů, že na dokončení projektů, zajišťujících naplnění požadavků normy EU do roku 2010, chybí minimálně 40mld Kč. Návrh, uvedený v materiálu MŽP, provádí pouze částečnou analýzu dostupnosti finančních zdrojů, která váže na vyjednané podmínky Operačního programu Životního prostředí s Bruselem a která je podstatně nižší a v žádném ohledu se neztotožňuje s odhadem Asociace krajů. Je třeba ale přiznat, že ani celková finanční potřeba není v současnosti jednoznačně přesně vyčíslena, resp. odhady o její výši se dle různých zdrojů liší. [16]

4 Možnosti financování výstavby ČOV z fondů EU

Evropská unie prostřednictvím politiky soudržnosti usiluje o rovnoměrný hospodářský a společenský rozvoj všech svých členských států a jejich regionů. Cílem je zmírnění rozdílů v životní a ekonomické úrovni mezi chudšími a bohatšími zeměmi EU, podpora rozvoje a růstu hospodářství, zaměstnanosti a kvality životního prostředí spolu s vytvořením jednotného společného trhu a hospodářské a měnové unie.

Tomuto úsilí se souhrnně říká evropská politika hospodářské a sociální soudržnosti (HSS), či krátce kohezní politika (koheze znamená soudržnost). HSS patří vedle zemědělské politiky k nejvýznamnějším evropským agendám a Evropská unie na ni vynakládá více než třetinu svého společného rozpočtu. [20]

Unie financuje své aktivity z ročního rozpočtu ve výši více než 120 miliard eur, do kterého z větší části přispívají členské státy. Přičemž tato částka představuje jen malou část celkového bohatství EU (maximálně 1,24 % součtu hrubého národního produktu všech členských států). [5]

Po vstupu do Evropské unie se Česká republika plnoprávně zapojila do realizace strukturální politiky EU a získala možnost využívat jejích nástrojů stejně jako ostatní země Společenství. Česká republika se už před rokem 2004 podílela na čerpání finančních prostředků z předvstupní pomoci kandidátským zemím (prostřednictvím programů PHARE, ISPA, SAPARD). Při zapojení do EU jsme vstoupili doprostřed sedmiletého plánovacího období 2004-2006. Toto období bylo důležité převážně poznáním principů a metodik, které umožňují čerpání podpory ze strukturálních fondů. Současně se závěrem prvního programového období se ČR chystala na zahájení dalšího programového období 2007-2013. [5]

Předpokládalo se, že začátkem čerpání finanční podpory bude již počátek roku 2007. Realita byla taková, že řídicí orgány České republiky přípravu zvládly s ročním zpožděním. První strategický dokument (Národní strategický referenční rámec) byl Evropskou komisí schválen až v červenci 2007. Teprve potom byly jednotlivými řídicími orgány předkládány dané operační programy, které byly po důkladném připomínkovém řízení schvalovány až v závěru roku 2007 a v roce 2008. Česká republika jako úplně poslední členská země EU předložila ke schválení své

operační programy. Jedním z důvodů byl i neobyčejně vysoký počet řídicích orgánů a operačních programů financovaných ze strukturálních fondů (26), což výrazně zvyšuje i nároky na řízení, administraci a koordinaci a v neposlední řadě vytváří složitý systém pro orientaci jednotlivého žadatele. [5]

Fondy EU představují hlavní nástroj realizace evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Právě jejich prostřednictvím se rozdělují finanční prostředky určené ke snižování ekonomických a sociálních rozdílů mezi členskými státy a jejich regiony.

4.1 Strukturální fondy

Strukturální fondy, které patří mezi nástroje politiky hospodářské a sociální soudržnosti, byly postupně vytvořeny k naplňování této politiky. Jejich účelem je prostřednictvím rozvojových programů a projektů snižovat rozdíly v úrovni ekonomického a sociálního rozvoje různých regionů v EU a zaostalost nejvíce znevýhodněných oblastí. V současnosti existují dva strukturální fondy. [5]

- Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF)

ERDF byl zřízen v roce 1974 jako základní nástroj regionální politiky za účelem financování strukturální pomoci prostřednictvím regionálních rozvojových programů zaměřených na nejvíce postižené regiony a snižování rozdílů mezi regiony.

- Evropský sociální fond (ESF)

Jeho hlavním posláním jsou investice na rozvoj lidských zdrojů, boj s nezaměstnaností a rozvoj trhu práce v oblasti zvyšování konkurenceschopnosti podniků a rovných příležitostí pro všechny v přístupu na trh práce. Objem finančních prostředků z ESF pro ČR na programovací období 2007 – 2013 činí 3,8 mld. EUR.

Fond soudržnosti

Mimo strukturální fondy stojí Kohezní fond (Fond soudržnosti). Fond soudržnosti se nezaměřuje na regionální politiku, ale je orientován na území celého státu a spolufinancuje velké projekty v oblasti životního prostředí a transevropských dopravních sítí. [5]

Každá členská země si dojednává s Evropskou komisí operační programy (OP), které jsou zprostředkujícím mezistupněm mezi třemi hlavními evropskými fondy (ERDF, ESF, FS) a konkrétními příjemci finanční podpory v členských státech a regionech. Jsou to strategické dokumenty představující průnik priorit politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU a individuálních zájmů členských států. [20]

Česká republika má v současnosti vyjednáno 26 operačních programů. Osm z nich je zaměřeno tematicky (např. na dopravu, vědu a vzdělávání, zaměstnanost, životní prostředí) a sedm zeměpisně (na Středočeský kraj, Střední Moravu, Moravskoslezsko atd.) Ostatní operační programy umožňují přeshraniční, meziregionální a nadregionální spolupráci nebo zajišťují technické, administrativní a výzkumné zázemí realizace politiky soudržnosti.

Operační programy jsou oficiální dokumenty schválené Evropskou komisí a definují, jaké problémy chce Česká republika za prostředky získané z evropského rozpočtu řešit a čeho chce v programovém období 2007—2013 dosáhnout. Operační programy také zajišťují, aby projekty pomáhaly uskutečňovat záměry kohezní politiky.

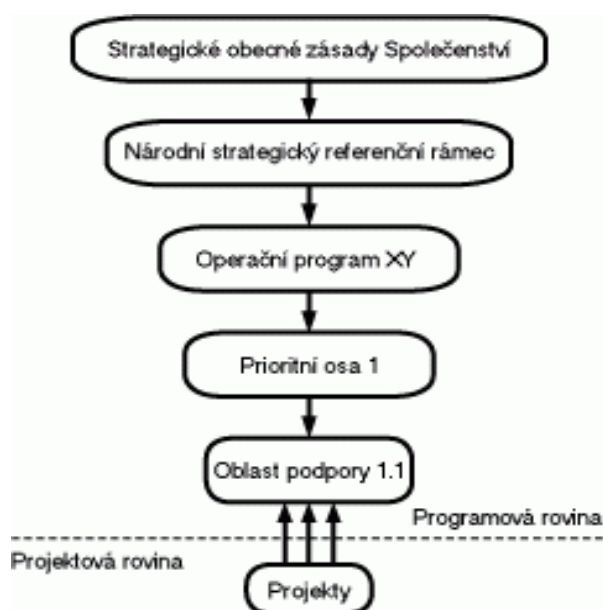
OP se dělí na prioritní osy, které konkrétněji vymezují, na co mohou být finance přidělené danému operačnímu programu vynaloženy. Prioritní osy se dále skládají z oblastí podpory, případně i z podoblastí podpory (viz Obr. 4.1).

Každý subjekt, který chce požádat o finanční podporu z fondů EU, musí předložit projekt řídicímu orgánu operačního programu. Řídicími orgány operačních programů jsou u tematicky zaměřených OP resortní ministerstva; u územně vymezených OP regionální rady regionů soudržnosti, což jsou územní celky odpovídající jednomu nebo více českým krajům zřízené za účelem přijímání dotací z evropských fondů.

Projekt je dokumentem dokládajícím, jak aktivity žadatele přispějí k cílům stanoveným v operačním programu a tím i k uskutečňování evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Řídící orgány operačních programů vyhlašují pravidelně časově vymezené výzvy k předkládání projektů v rámci jednotlivých prioritních os a oblastí podpory. [20]

Obr. 4.1 Zobrazení operačních programů do soustavy strategických dokumentů

Pramen: [20]

Projekty mohou předkládat obce, kraje, ministerstva, podnikatelé, vlastníci dopravní infrastruktury, neziskové organizace, školy, výzkumná centra a další.

4.1.1 Projekty financované z fondů EU

- Rozvoj dopravy a dopravní infrastruktury (výstavba a opravy silnic, železnic, dálnic, obchvatů, říční infrastruktury, budování přestupních terminálů integrované veřejné dopravy, nákupu dopravních prostředků městské hromadné dopravy apod.)

- Ochrana životního prostředí (budování čistíren odpadních vod, rozvodných sítí pitné vody, výsadba regenerační zeleně, instalace větrných elektráren, budování systémů odděleného sběru odpadů, investiční podpora vzdělávacích, poradenských a informačních center environmentálního vzdělávání apod.)
- Rozvoj měst a obcí, přeshraniční spolupráce (např. úpravy veřejných prostranství, včetně výsadby okrasné zeleně, infrastruktura pro poskytování sociálních, vzdělávacích a zdravotnických služeb, infrastruktura pro poskytování zájmových a volnočasových aktivit, přeshraniční spolupráce v oblasti rozvoje mezilidských vztahů, společenských a kulturních aktivit, regenerace bytových domů apod.)
- Rozvoj cestovního ruchu (např. rozvoj kapacit ubytovacích zařízení, vybudování, rekonstrukce a obnova skanzenů, muzeí apod., budování cyklostezek a cyklotras s využitím pro cestovní ruch, prezentace turistických destinací apod.)
- Rozvoj lidských zdrojů (např. rekvalifikační kurzy pro nezaměstnané, poskytování sociálních služeb, zvyšování kvality výuky cizích jazyků, vytvoření systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, inovace vzdělávacích programů, vzdělávání pracovníků výzkumu a vývoje, podpora dalšího vzdělávání apod.)
- Zlepšování kvality služeb poskytovaných veřejnou správou a samosprávou (např. výstavba datových sítí pro potřeby služeb veřejné správy, zavádění moderních metod zvyšování výkonnosti, kvality a transparentnosti veřejné správy apod.)
- Podpora podnikání, vědy a výzkumu (např. podpora při zakládání podniků, nákupu výrobních technologií, podpora patentové aktivity podniků, vědeckovýzkumných institucí a vysokých škol, výstavba a další rozvoj existujících průmyslových parků, podpora rozvoje poradenství v oblasti eko-technologií a environmentálních systémů řízení, podpora marketingových služeb apod.) [20]

Obrovský zájem je o druhý z programů - o dotace na zpracování projektové přípravy čistíren odpadních vod, projektů na zlepšování kvality pitné vody, odstraňování ekologických zátěží, ochranu přírody a ovzduší nebo ochranu před povodněmi - jde o akce, s nimiž se pak obce či města ucházejí o podporu jejich realizace z peněz EU v období 2007-13, nebo usilují o dotaci ze státního rozpočtu.

4.2 Operační program Životní prostředí

Operační program Životní prostředí nabízí v letech 2007 – 2013 z evropských fondů (konkrétně z Fondu soudržnosti a Evropského fondu pro regionální rozvoj) přes 5 miliard EUR. Jedná se o druhý největší operační program v ČR. OPŽP připravil Státní fond životního prostředí a Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s Evropskou komisí.

Žadatelem o přidělení příspěvku na ekologické projekty se může dle platných pravidel stát téměř každý. Program je určen především obcím a městům, organizacím státní správy a samosprávy, výzkumným a vědeckým ústavům, právníkům a fyzickým osobám i neziskovým organizacím. Dotace může dosahovat až 90 % z celkových způsobilých výdajů na projekt. U všech projektů je podmínkou veřejné spolufinancování. Projekty mohou být omezeny minimální hranicí nákladů, která se liší podle druhu projektu. V rámci OPŽP byly vyčleněny prostředky na podporu projektů v osmi oblastech (prioritních osách). Na prioritní osu 1 Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní byly vyčleněny cca 2 miliardy – tj. cca 55 mld. Kč, tedy nejvíce ze všech schválených oblastí. Tato prioritní osa je zaměřena na budování či rekonstrukce čistíren odpadních vod, úpraven vod či kanalizací. V rámci této podpory lze čerpat dotace z Fondu soudržnosti do výše 85 % z celkových způsobilých veřejných výdajů projektu a ze Státního fondu životního prostředí ČR do výše 5 % z celkových způsobilých veřejných výdajů projektu. Podmínkou je rovněž spolufinancování z veřejných zdrojů.

Dotace jsou určeny především pro obce a města, kterým by měly napomoci zlepšit stav povrchových a podzemních vod, zlepšit jakost a dodávky pitné vody pro obyvatelstvo, snížit obsah nebezpečných látek ve vodách a snížit riziko povodní. Největší podíl finančních prostředků (téměř 75 %) byl určen na snížení znečištění vod. [21] [12]

4.3 Základní pravidla čerpání prostředků z EU

Žadatelé o dotace z Operačního programu Životního prostředí mají povinnost v žádosti jednoznačně uvést, jak budou daný projekt financovat. Jakou část nákladů

pokryje dotace z OPŽP, dotace od investorů, bankovní úvěr či jiné zdroje financování.

Pravděpodobně největším problémem, který se objevuje ve velkém množství žádostí, je otázka financování. Dotace EU pokryje náklady do výše 85 % z celkových způsobilých veřejných výdajů projektu. Podmínkou je spolufinancování z veřejných zdrojů. Finanční prostředky je navíc nutné zajistit předem, protože k proplácení dochází postupně a pomalu. Dofinancování je v současné době velký problém. Banky nechtějí půjčovat peníze a podstupovat riziko, že se projekt stane samostatně neufinancovatelným. Rozpočet navíc není definitivní, orgány OPŽP mohou kdykoli podporu snížit, nebo ji zcela odebrat. Hrozí i velké riziko sankcí a úroků, neboť již vyplacené prostředky jsou v podstatě drahou půjčkou.

Pro každý projekt je nutné opatřit prostředky, kterými se žadatel bude na realizaci projektu spolupodílet. Tyto prostředky musí dosahovat přinejmenším 10 % z celkových nákladů. V případě prioritní osy 1 – Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní – pokryje případná dotace z evropských fondů náklady maximálně do výše 85 % z celkových způsobilých veřejných výdajů projektu, 5 % uhradí Státní fond životního prostředí ČR.

Za současných přísných podmínek čerpání dotací z OPŽP lze jednoznačně říci, že náklady na vybudování vodohospodářské infrastruktury nebudou kryty v očekávaném rozsahu pomocí dotací ze zdrojů EU. Ministerstvo životního prostředí klade tento stav za vinu žadatelům a odvolává se na smluvní vztahy, které jsou v rozporu s podmínkami pro udělování dotací. Bohužel v této souvislosti opomíjí skutečnost, že tyto smlouvy byly uzavírány v souladu s doporučeními předchůdců dnešních ministerských úředníků, vesměs dávno před vstupem ČR do EU. Podmínky vyjednané následně MŽP, jež se s uzavřenými smlouvami neslučují, tak vehnaly velké množství žadatelů do slepé uličky.

Tento fakt představuje zásadní výpadek ve financování požadavků pro čištění odpadních vod dle standardů EU. V případě oblastí, kam se evropské dotace vůbec nedostanou, je jasné, že chybějící finance budou muset být pokryty z jiných zdrojů, které se v současné době nalézají jen velmi obtížně. Bude se jednat o další finanční zátěž nad rámec běžných investic, oprav a technického zhodnocení

vodohospodářské infrastruktury. Obce budou nuceny sáhnout hlouběji do svých rozpočtů a vlastnickým společnostem pravděpodobně nezbude než prostředky získat z jiných zdrojů, jako jsou příjmy generované ze stočného, což by nakonec pocítili citelně i koneční spotřebitelé. [21] [12]

Reálné čerpání těchto prostředků z OPŽP je zobrazeno v tabulkách 4.1 a 4.2.

Tab. 4.1 Aktuální přehled finanční podpory a podpořených projektů k 7.1.2010

	Data k 7.1. 2010
Počet projektů schválených ŘO	329
Schválený příspěvek EU	25 205 445 177 Kč
Schválený příspěvek SFŽP/SR	1 526 092 825 Kč
Schválený příspěvek celkem (EU + SFŽP/SR)	26 731 538 003 Kč
Celkové náklady všech schválených projektů	38 318 087 927 Kč
Celkový objem dosud proplacených prostředků na účty příjemců	972 975 139 Kč

Pramen: [21]

Tab. 4.2 - Schválená podpora a alokace dle oblastí podpory OPŽP k 08. 04. 2010

Schválená podpora a alokace dle oblastí podpory OPŽP k 08. 04. 2010	
Počet proj.	335 ks
Celk. náklady projektů	42 547 726 155 Kč
Celkové způs. výdaje	33 160 619 411 Kč
Podpora ERDF/FS	27 921 266 639 Kč
Příspěvek SR/SFŽP	1 685 847 029 Kč
Celková schválená výše podpory	29 607 113 668 Kč
Celková alokace ERDF/FS	45 858 654 230 Kč
Alokace k vyčerpání ERDF/FS	17 937 387 592 Kč
Alokace k vyčerpání v procentech	39,11

Pramen: [12]

Orgány OPŽP mohou kdykoli snížit podporu, nebo ji dokonce zcela odebrat. Hrozí i velké riziko sankcí a úroků.

Za 3 roky fungování Operačního programu Životní prostředí (2007 – 2013) bylo vyplaceno 973 mil. Kč z celkových alokovaných 55 miliard Kč. Na další čtyři roky v rozpočtu stále zbývá 54 miliard. Dle vyjádření Ministerstva životního prostředí ČR se může zdát, že situace tak dramatická není. Velká část vyčleněných financí již byla tzv. alokována, což ovšem v praxi znamená pouze to, že prostředky byly formálně odsouhlaseny různými výbory a orgány OPŽP. Jejich skutečné využití v praxi je však ve většině případů velmi vzdálené. Finální rozhodnutí o přidělení dotace byla v říjnu 2009 vydána pouze u 27 projektů v celkové výši 2,5 mld. Kč (tj. 4,5 %). Ve stádiu uzavření smlouvy o dílo, které vydání rozhodnutí předchází, jsou další 24 projekty v celkové výši 3 mld. (tj. 5,4 %). U dalších projektů schválených řídicím výborem na úrovni ČR dosud nebyla schválena ani výběrová řízení (větší projekty ještě nedosáhly ani této počáteční fáze, neboť o nich rozhoduje přímo Evropská komise). Od roku 2007 tedy bylo žadatelům reálně alokováno necelých 10 % finančních prostředků, přičemž proplacen byl pouze malý zlomek. [21]

4.4 Dopady nesplnění závazků

Na pravděpodobnou prodlevu a nedodržení určeného termínu obnovy čistíren odpadních vod již delší dobu vláda Evropskou komisi upozorňuje. Problematickým závěrem skončilo loni v červnu i prezentované šetření Nejvyššího kontrolního úřadu.

Postihům ze strany Evropské unie mají zabránit jednání, která s komisí dlouhodobě vede Ministerstvo zemědělství. Na to, že by ale mohla být vláda při jednání s Bruselem aktivnější, upozorňuje Svaz měst a obcí. Vodárenské společnosti kvůli stále složitější situaci hrozí, že se jejich nutné investice promítnou do cen vody. [21]

Případné nesplnění požadavků Směrnice, které se ČR zavázala splnit do konce roku 2010, bude spojeno s finanční sankcí. Tuto sankci bude uplatňovat EK vůči ČR.

Systém vynucování realizace dohod s EU provádí Evropská komise, a postupuje cestou písemných varování (od vysvětlení až po poslední varování

s požadavkem nápravy). Poté EK předá Evropskému soudnímu dvoru (ESD) své zjištění a ten rozhodne o přestupku, vydá rozsudek o porušení práva, na to Evropská komise znovu upozorní, že porušení nabylo právní moci a zašle stanovisko s důvody pro uvalení sankce. EK předá žalobu Evropskému soudnímu dvoru, ten ji projedná a vynese rozsudek, který již obsahuje sankce (finanční postihy): buď pevnou jednorázovou částku (za nedodržení "zpětně") anebo průběžnou pokutu po dobu, dokud není porušení napraveno (odstraněno). Oba typy sankcí však lze uplatnit najednou, aby vymáhání včetně postihu za minulé období bylo naplněno. [4]

Legislativa ČR uplatňuje vynucování povinností, která vyplývají z ustanovení vodního zákona, což se dotýká všech obcí, jejichž současně zastavěné území je zdrojem znečištění o velikosti nad 2000 EO, včetně těch, které dosáhnou této velikosti do 31. prosince 2010. "Jedinými povinnými osobami se všemi důsledky (zejména sankce podle § 116 odst. 3 vodního zákona) z tohoto ustanovení, jsou tedy obce bez ohledu na to, zda-li jsou samy provozovateli kanalizace, resp. dokonce i bez ohledu na to, zda-li kanalizaci v obci vlastní". Je na jejich uvážení, zda-li tuto povinnost zajistí smlouvou (např. v rámci větší ČOV pro více obcí) nebo vybudováním nové kanalizace a ČOV. Jejich povinností je toto nějakým způsobem zajistit.

4.5 Následky neprovedení a nesprávného provedení směrnice

Prodloužení přechodného období pro implementaci směrnice Rady č. 91/271/EHS je nereálné, neboť délka přechodného období je součástí smlouvy o přistoupení ČR k EU. Nesplnění termínu je proto spojeno se sankcí, kterou mohou orgány EU uplatnit vůči ČR. [19]

Komise velmi přísně kritizuje stav a rovněž způsob zpracování zpráv s výsledky monitoringu a sděluje, že nepřijme zpracování, které nebude dodáno včas a nesplní požadovanou formu. Zároveň zpřísní postupy na vynucování požadavků této směrnice, jejichž splnění je v současnosti považováno za minimum potřeby pro zavádění Rámcové směrnice vodní politiky v jednotlivých oblastech povodí. Systém vynucování v Evropské unii (dle čl. 226 Smlouvy o EU) provádí Evropská komise a postupuje v následujících krocích:

- první písemné varování (žádá vysvětlení do 2 měsíců),
- poslední písemné varování (odůvodněný názor, že došlo k porušení "acquis communautaire" a požadavek nápravy),
- Evropská komise předá Evropskému soudnímu dvoru své zjištění a ten rozhodne o přestupku (porušení práva),
- Evropský soudní dvůr vydá rozsudek o porušení práva,
- Evropská komise znovu upozorní, že porušení nabylo právní moci,
- Evropská komise zašle stanovisko s důvody pro uvalení sankce,
- Evropská komise podá žalobu Evropskému soudnímu dvoru,
- Evropský soudní dvůr projedná a vynese rozsudek - a ten již obsahuje sankce (finanční postihy): buď pevnou jednorázovou částku (za nedodržení "zpětně") anebo průběžnou pokutu po dobu, dokud není porušení napraveno (odstraněno). Oba typy sankcí však lze uplatnit najednou, aby vymáhání včetně postihu za minulé období bylo naplněno. [14]

Výše pokuty se stanovuje poněkud složitým vzorcem, který obsahuje výpočet geometrického průměru z hrubého domácího produktu dané země a podílu zastoupení této země v Evropském parlamentu v relacích k nejnižšímu hrubému domácímu produktu v EU a nejnižšímu zastoupení v Parlamentu.

Do konce roku 2004 byla situace ve vynucování této směrnice v zemích EU následující (opět se týká pouze původních 15 členských států, nově přistoupení státy mají přechodná období):

- 2 soudní rozhodnutí (Francie, Belgie - nedostatky ve vymezení citlivých oblastí),
- 8 předložených, ale dosud nerozhodnutých případů u Evropského soudního dvora,

- 11 přestupků za nedodržení zpřísněných limitů citlivých oblastí (z toho 8 jako poslední varování - "reasoned opinion") a 15 přestupků za nepřiměřenost infrastruktury v citlivých oblastech,
- přestupků v normálních oblastech (první varování 5, poslední varování 2).

Závěrem je třeba upozornit, že zástupci Evropské komise na jednání vodních ředitelů zcela jasně sdělili, že naplnění požadavků směrnice z r. 1991 považují za naprosto nezbytné a další prodlevy jsou nepřijatelné s ohledem na povinnost plnit požadavky Rámcové směrnice vodní politiky. Rámcové směrnice vodní politiky hledisko chemických ukazatelů používá jako jednu z podmínek dosažení přijatelného ekologického stavu povrchových vod a jako podstatnou podmínku k dosažení dobrého stavu podzemních vod. Navíc se obsah směrnice o čištění městských odpadních vod považuje za zastaralý a spíše se zvažuje možnost zpřísnění. Komise rovněž zpřísní nároky na předávání zpráv z jednotlivých členských států (tzv. "reporting") s cílem nejenom unifikovat podklady, ale zejména zavést formální definice, aby nedocházelo k diskusím na jednáních vodních ředitelů. [14]

V poslední době se v České republice objevují návrhy na zahájení diskusí o posunu termínu přechodného období a také o nutnosti přezkoumat vymezení citlivé oblasti na celé naše území. Z neformálního setkání s vedoucími pracovníky příslušného výboru Evropské komise jasně vyplynulo, že v obou případech by šlo o úpravu (změnu) v přístupové smlouvě eventuelně o úpravu textu směrnice. To je politicky i morálně prakticky neprůchodné - změnu by musely schválit všechny ostatní členské země, což by vedlo k následnému požadavku na zmírnění některých nároků i dalšími členskými státy. Proto je nezbytné volit způsoby, jak využít možností stávajících předpisů a zejména plně využít finančních podpor z fondů EU ke splnění přijatých závazků v daném termínu. Jak naznačuje obsah Směrnice, lze v některých případech investicemi do velkých zdrojů znečištění dosáhnout oblastního snížení zadržení (eliminace) sloučenin dusíku a fosforu, aniž by se přesně uplatnily přísné limity pro jednotlivé malé bodové zdroje. Spolu s přiměřenou novelizací nařízení vlády č. 61/2003 Sb., o které bylo zahájeno jednání na Úřadu vlády následkem iniciativy Svazu obcí a měst, by měli vodohospodářští experti zvažovat relevantní

scénář, který umožní splnění požadavků do konce přechodného období. Ostatně v tomto smyslu již projekt twinningu před dvěma lety doporučoval pracovníkům MŽP posoudit popsany přístup, bohužel bez relevantní odezvy.

Aktualizace financování této směrnice předložená vládě v červnu 2010 naznačuje, že při dodržení uvažované skladby financování (příděl z fondů Evropských společenství by měl pokrýt 58 % potřebných finančních zdrojů) lze očekávání splnit při zapojení investorů ve výši 20-25 %. Podmínkou je, samozřejmě, připravenost projektů a průběžná realizace opatření, což se nejeví jako reálné. [14]

5 Závěr

Tato bakalářská práce je věnována problematice implementace Směrnice 91/271/EHS, o čištění městských odpadních vod, v České republice.

Podkladem pro většinu závěrů týkajících se této problematiky a v zájmu použití aktuálních informací byla použita data z webových stránek Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí. Vzhledem k tomu, že přechodné období implementace této směrnice je stanoveno na konec roku 2010 není k dispozici literatura, shrnující tyto poznatky.

Cílem této bakalářské práce bylo zhodnocení současného stavu implementace Směrnice č. 91/271/ES, jejíž náplní je výstavba chybějící vodohospodářské infrastruktury (čistíren odpadních vod a kanalizačních systémů) a zlepšení technologií čištění odpadních vod v aglomeracích Moravskoslezského kraje ve vyjednaném přechodném období a možnosti čerpání dotací z fondů EU.

Zjistila jsem, že realizace všech opatření obcí ČR do konce roku 2010 není reálná. Poslední odhady ukazují, že finanční náklady pro celou ČR činí 41 mld. Kč.; 89 aglomerací s náklady 7,810 mld. Kč, do konce roku 2010 vyhoví požadavkům Směrnice. Dalších 175 aglomerací s odhadovanými náklady 24,419 mld. Kč má podanou žádost o financování a předpokládá se zahájení realizace do konce roku 2010. Dále je 29 aglomerací, které ještě nemají podanou žádost, ale mají již zajištěné investory s náklady 2,932 mld. V rámci celé ČR se předpokládá, že 35 aglomerací nebude schopno zahájit realizaci v daném termínu. U 205 aglomerací zbývá dořešit ČOV, které nesplňují požadavky příslušného nařízení vlády. V této skupině je i 23 aglomerací, kde ČOV vyhovuje Směrnici, ale nikoli nařízení vlády. Potřebná opatření vyžadují náklady ve výši 1,6 mld. Kč.

V Moravskoslezském kraji stále zbývá 49 aglomerací, které musí dořešit splnění požadavků Směrnice; náklady s tímto spojené činí 4 955 mil. Kč. Počet aglomerací, které jsou z pohledu MZe a MŽP "vyřešené" a ve kterých jsou plánována opatření na zlepšení stavu aglomerace je celkem 13; náklady na plánovaná opatření jsou ve výši 1151,7 mil. Kč. Aglomerace s počtem EO vyšším než 2 000, které mají zajištěno financování a předpokládá se u nich dokončení akce do roku 2010, je v Moravskoslezském kraji celkem 10.

Celkové náklady, které zahrnují náklady na plánovaná opatření, náklady na ČOV a náklady na kanalizaci jsou ve výši 2404 mil. Kč. Aglomerací s počtem EO větším než 2 000, které mají podanou žádost nebo ji plánují letos podat a předpokládá se u nich zahájení akce do konce roku je v Moravskoslezském kraji 25; celkové náklady, obsahující náklady na plánovaná opatření, náklady na ČOV a náklady na kanalizaci činí 9008,5 mil. Kč. Aglomerací s počtem EO větším než 2 000, které mají uspokojivou přípravu realizace akce, ale ještě nemají zažádáno o spolufinancování realizace akce je již pouze 5; jejich celkové náklady činí 1154 mil. Kč. Aglomerací s počtem EO větším než 2 000, které nemají vyřešeno financování a nepředpokládá se dokončení do roku 2010, a ve kterých není investorská příprava dostatečná je stále 7, celkové náklady by v tomto případě činily 2474 mil. Kč.

Z výsledků je jasně vidět nerealnost splnění požadavků Směrnice jak v celé České republice, tak v Moravskoslezském kraji. Problémem z toho vyplývajícím jsou sankce za nesplnění úkolu. Prvořadé je proto objasnění významu slov „splnění úkolu“, a tudíž potřeba, aby Česká republika požádala Evropskou komisi o vysvětlení definice významů slov „splnění úkolu“ resp. "vyřešené aglomerace", (zda například je možno pokládat za vyřešenou i aglomeraci, kde platí podmínka zahájení akce do roku 2010), aby nehrozilo riziko sankcí ze strany EU.

Tímto zjištěním jsem naplnila cíl bakalářské práce.

Seznam použité literatury

- [1] HASÍK, O., Stavby vodovodů a kanalizací. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, Úsek městského inženýrství, 2009. ISBN 978-80-248-1984-6.
- [2] POKORNÝ, P., PEŠEK, V. aj. Voda v ČR do kapsy. Praha : MZ ČR, Úsek vodního hospodářství, 2006. ISBN 80-7084-498-1.
- [3] REKTOŘÍK, J. Jak řídit kraj, město, obec: rukověť územní samosprávy. II. Díl. 1. Vyd. Brno: MU Brno, 2006. 135s. ISBN 80-210-2955-2.
- [4] SLAVÍČKOVÁ, K., SLAVÍČEK, M., Vodní hospodářství obcí 1. Praha : České vysoké učení technické v Praze, 2006. ISBN 80-01-03534-4.
- [5] TAUER, V., ZEMÁNKOVÁ, H., ŠUBRTOVÁ, J., Získejte dotace z fondů EU. Computer Press, a.s., 2009. ISBN 978-80-251-2649-3.

Zákony, vyhlášky a směrnice

- [6] Příloha k usnesení vlády ze dne 20. dubna 2009 č. 451, Mandát k jednání s Evropskou komisí ve věci postupu implementace směrnice Rady č. 91/271/EHS, o čištění městských odpadních vod, v České republice.
- [7] Směrnice Rady ze dne 21. května 1991 o čištění městských odpadních vod (91/271/EHS) ve znění směrnice Komise 98/15/ES ze dne 27. února 1998.
- [8] Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)

Strategické dokumenty:

- [9] Implementace směrnice Rady č.91/271/EHS o čištění městských odpadních vod. Aktualizace strategie financování požadavků na čištění městských odpadních vod. seminář Sovak 22.9.2009 Zneškodňování městských odpadních vod Ing. Karel Frank Vodohospodářský podnik a.s.
- [10] MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, Zpráva o stavu vodního hospodářství České republiky v roce 2008, Ministerstvo zemědělství, 2009.
- [11] MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, Koncepce vodohospodářské politiky Ministerstva zemědělství pro období po vstupu do Evropské unie na léta (2004-2010).

[12] OPERAČNÍ PROGRAM ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, Přehledy schválených projektů 2010.

[13] PUNČOCHÁŘ, P., Naplňování požadavků směrnice EU 91/271/EHS v členských státech, Konference Provoz vodovodních a kanalizačních sítí pořádané SOVAK ČR.

[14] PUNČOCHÁŘ, P., Naplňování požadavků směrnice EU 91/271/EHS v členských státech, Příspěvek z konference Provoz vodovodních a kanalizačních sítí pořádané SOVAK ČR ve dnech 2. a 3. 11. 2005 v Brně.

[15] Souhrnná zpráva, Plán rozvoje vodovodů a kanalizací Moravskoslezského kraje, ministerstvo zemědělství, 2004.

Internetové zdroje:

[16] Asociace krajů ČR, 161_08_vodohospodářské projekty. [online]. 2008, [cit. 10-3-2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.asociacekrajů.cz/vismo5/dokumenty2.asp?id_org=450022&id=152119&p1=1015 >

[17] Deník veřejné správy: Informační systém VODA České republiky [online]. [cit. 12-02-2010]. Dostupný z WWW:
<http://denik.obce.cz/go/clanek.asp?id=6321347>

[18] Deník veřejné správy: Závazek o čištění odpadních vod nesplníme. [online]. [cit. 10-3-2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.dvs.cz/go/clanek.asp?id=6388179>

[19] DOHNAL, F. ČR nedodrží své závazky v oblasti čištění odpadních vod, Parlament, vláda, samospráva [online]. [cit. 25-4-2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.nku.cz/cz/media/cr-nedodrzi-sve-zavazky-v-oblasti-cistení-odpadnich-vod-id2242/> >

[20] Fondy Evropské unie, Informace o fondech EU [cit. 10-3-2010]
Dostupný z WWW:
<<http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU> >

[21] Vodárenství: Za 3 roky proplaceny necelé 2% dotací z rozpočtu OPŽP. [online]. [cit. 10-3-2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.vodarenstvi.cz/clanky/za-3-roky-proplaceno-pouze-1-8-celkoveho-rozpocetu-opzp> >

Seznam zkratek

BSK5 - biochemická spotřeba kyslíku za 5 dní, tzn. biologický ukazatel znečištění;

ČOV - čistírna odpadních vod,

ČR - Česká republika,

EHS - Evropské hospodářské společenství,

EK - Evropská komise,

EO - ekvivalentní obyvatel,

ERDF - Evropský fond pro regionální rozvoj

ESF - Evropský sociální fond

ESD - Evropský soudní dvůr,

EU - Evropská unie,

FS - fond soudržnosti (kohezní),

MZe - Ministerstvo zemědělství,

MŽP - Ministerstvo životního prostředí,

OPŽP - Operační program Životního prostředí,

SF - strukturální fondy,

SFŽP - Státní fond životního prostředí,

SFŽP - Státní fond životního prostředí,

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové (bakalářské) práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne .....

.....

Jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

.....

Seznam příloh:

Příloha I: Obyvatelé zásobování vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu

Příloha II: Obyvatelé připojení na kanalizaci pro veřejnou potřebu

Příloha III: Celkové množství čištěných odpadních vod a vod vypouštěných do kanalizace

Příloha IV: Konkrétní seznam aglomerací Moravskoslezského kraje, které jsou z pohledu MZe a MŽP "vyřešené"

Příloha V: Konkrétní seznam aglomerací Moravskoslezského kraje, které jsou z pohledu MZe a MŽP "vyřešené" a ve kterých jsou plánovaná opatření na zlepšení stavu aglomerace

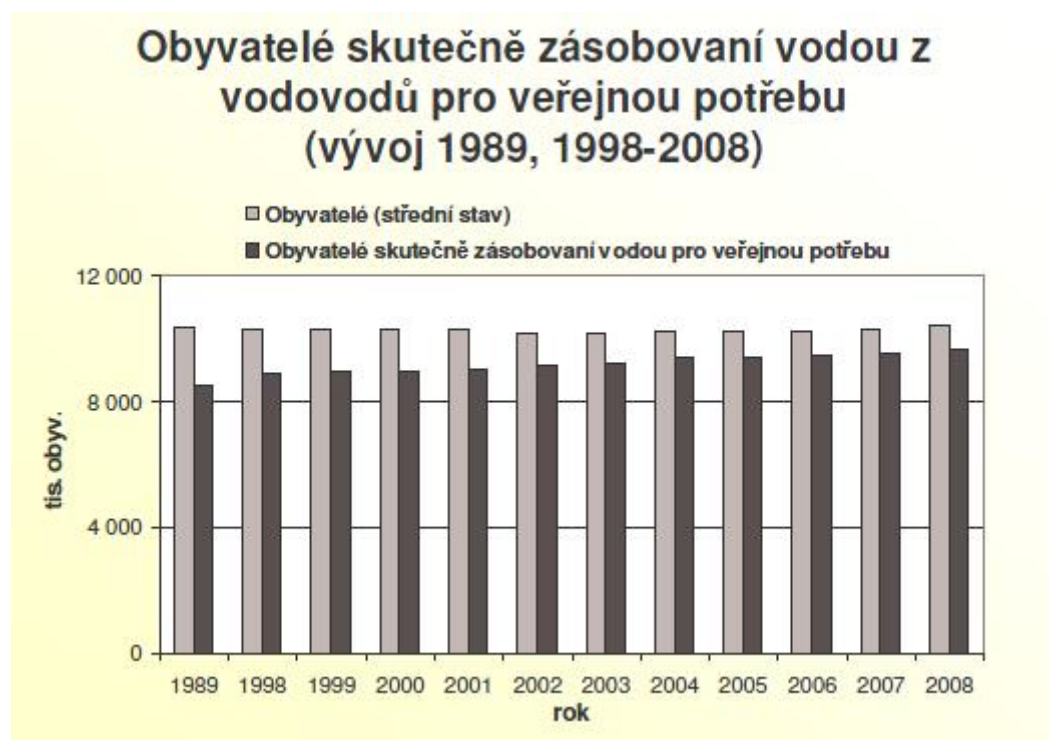
Příloha VI: Konkrétní seznam aglomerací Moravskoslezského kraje s počtem EO větším než 2 000, které mají zajištěno financování a předpokládá se dokončení akce do roku 2010

Příloha VII: Konkrétní seznam aglomerací s počtem EO větším než 2 000, které mají podanou žádost nebo ji plánují letos podat a předpokládá se zahájení akce do roku 2010

Příloha VIII: Konkrétní seznam aglomerací s počtem EO větším než 2 000, které mají uspokojivou přípravu realizace akce**, ale ještě nemají zažádáno o spolufinancování realizace akce]

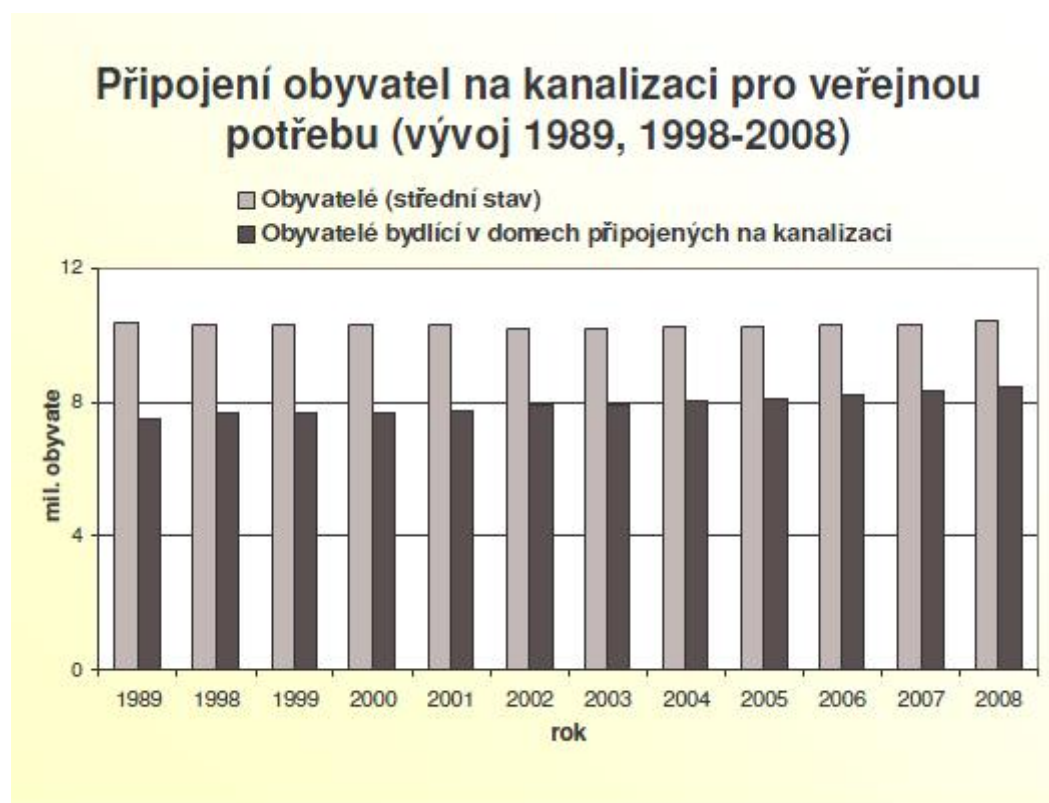
Příloha IX: Konkrétní seznam aglomerací s počtem EO větším než 2 000, které nemají vyřešeno financování a nepředpokládá se dokončení do roku 2010, a ve kterých není investorská příprava dostatečná

Příloha I: Obyvatelé zásobování vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu

Pramen: [15]

Příloha II: Obyvatelé připojení na kanalizaci pro veřejnou potřebu

Pramen: [15]

Příloha III: Celkové množství čištěných odpadních vod a vod vypouštěných do kanalizace

**Celkové množství čištěných odpadních vod
a vod vypouštěných do kanalizace (1989, 1998-2008)**

Pramen: [15]

Příloha IV: Konkrétní seznam aglomerací Moravskoslezského kraje, které jsou z pohledu MZe a MŽP "vyřešené"

Číslo aglom.	Název aglomerace	Celkem EO v aglomeraci (2008)	Napojení na kanalizaci (%)	ČOV vyhovuje ANO*/ NE
173	Bílovec	7 563	90,8	ANO
175	Bolatice	3610	100	ANO
177	Brušperk	3388	86	ANO
178	Budišov nad Budišovkou	2663	91	ANO
199	Karviná	67960	93,4	ANO
225	Rýmařov	10790	98,3	ANO
583	Háj ve Slezsku	2363	80	ANO

Pramen: vlastní zpracování z podkladů [12]

Příloha V: Konkrétní seznam aglomerací Moravskoslezského kraje, které jsou z pohledu MZe a MŽP "vyřešené" a ve kterých jsou plánovaná opatření na zlepšení stavu aglomerace

Číslo aglom.	Název aglomerace	Celkem EO v aglomeraci (2008)	Napojení na kanalizaci (%)	ČOV vyhovuje ANO*/ NE	Náklady 2008 na plánovaná opatření (mil. Kč)
174	Bohumín	22028	90	ANO	117
176	Bruntál	22266	100	ANO	81
181	Český Těšín	25876	90,7	ANO	99
184	Dolní Benešov	3530	85,6	ANO	81
186	Frenštát pod Radhoštěm	11525	92	ANO	40
188	Frýdek-Místek	129038	94,5	ANO	334,3
202	Kopřivnice	23620	91	ANO	170
208	Město Albrechtice	2223	88,8	ANO	25
211	Nový Jičín	31673	87,6	ANO	147
212	Odry	5808	97,3	ANO	15,4
213	Opava	112829	99,7	ANO	30
222	Příbor	7511	99,2	ANO	5
224	Rychvald	2100	90,5	ANO	7
Náklady celkem					1151,7

Pramen: vlastní zpracování z podkladů [12]

Příloha VI: Konkrétní seznam aglomerací Moravskoslezského kraje s počtem EO větším než 2 000, které mají zajištěno financování a předpokládá se dokončení akce do roku 2010

Č. aglom.	Název aglom.	Celkem EO v aglom. (2008)	Napojení na kanalizaci (%)	ČOV vyhovuje ANO*/NE	Náklady 2008 na plánovaná opatření (mil. Kč)	Náklady 2008 na ČOV v mil. Kč	Náklady 2008 na kanalizaci v mil. Kč	Termín zaháj. akce
179	Bystřice	5150	26,2	ANO	90	0	90	2010
180	Čeladná	2303	41,5	NE	14	14	0	2008
189	Frýdlant nad O.	6400	84,4	ANO	130	0	130	2010
196	Horní Těrlicko	2895	77	ANO	46	0	46	2010
198	Jablunkov	5942	68	ANO	93	0	93	2010
204	Kravaře	6785	0	NE	404	67	337	2009
210	Mosty u Jablunkova	4012	26,5	ANO	100	0	100	2010
216	Ostravice	3000	0	NE	166	33	133	2009
230	Štramberk	3784	67,6	ANO	35	0	35	2009
232	Třinec	48173	75,5	ANO	124	0	124	2010
Náklady celkem					1202	114	1088	

Pramen: vlastní zpracování z podkladů [12]

Příloha VII: Konkrétní seznam aglomerací s počtem EO větším než 2 000, které mají podanou žádost nebo ji plánují letos podat a předpokládá se zahájení akce do roku 2010

Č. aglom.	Název aglom.	Celkem EO v aglom. (2008)	Napojení na kanalizaci (%)	ČOV vyhovuje ANO*/NE	Náklady 2008 celkem (mil. Kč)	Náklady 2008 na ČOV v mil. Kč	Náklady 2008 na kanalizaci v mil. Kč	Termín ukon. akce
172	Albrechtice	3969	57,5	ANO	17	0	17	2008
183	Dobrá	3150	50,2	ANO	80	0	80	2009
190	Fulnek	3984	82	ANO	9	0	9	2007
192	Havířov	82200	79,4	ANO	400	0	400	2009
193	Hlučín	8666	96	NE	62	62	0	2009
194	Horní Benešov	3480	74,7	ANO	39	0	39	2009
195	Horní Suchá	4420	46,8	ANO	96	0	96	2008
197	Hradec nad Moravicí	3821	21,8	NE	263	57	206	2008
200	Klimkovice - Polanka nad Odrou	7062	50	ANO	210	0	210	2009
201	KObeřice	2832	0	NE	93	45	48	2009
203	Kozlovice	2483	40,3	ANO	100	0	100	2009
205	Krnov	57084	98	NE	125	125	0	2009
207	Ludge - řovice	9454	5,4	NE	828	0	828	2006
209	Mořkov	2300	0	ANO	119	0	119	2009
215	Ostrava	388638	98,6	NE	471	471	0	2009
217	Palkovice	3257	41,9	ANO	83	0	83	2008
219	Petrovice u Kravíné	5000	27	NE	170	0	170	2008
220	Petřvald	6547	51	ANO	156	0	156	2010
221	Píšť	2107	0	NE	137	19	118	2009

226	St. Ves nad Ondř.	2200	0	ANO	124,9	0	124,9	2009
227	Studénka	10090	89,2	NE	45	45	0	2009
228	Suchdol nad Odrou	2760	27,5	NE	169	9	160	2009
229	Štěpán - kovice	2100	0	NE	50	30	20	2008
233	Vendryně	3510	0	ANO	310	0	310	2010
237	Vřesina- Krásné Pole	4993	52,8	NE	347,5	0	347,5	2009
Náklady celkem					4504,4	863	3641,4	

Pramen: vlastní zpracování z podkladů [12]

Příloha VIII: Konkrétní seznam aglomerací s počtem EO větším než 2 000, které mají uspokojivou přípravu realizace akce**, ale ještě nemají zažádáno o spolufinancování realizace akce

Č. aglom.	Název aglom.	Celkem EO v aglom. (2008)	Napojení na kanalizaci (%)	ČOV vyhovuje ANO*/NE	Náklady 2008 celkem (mil. Kč)	Náklady 2008 na ČOV v mil. Kč	Náklady 2008 na kanalizaci v mil. Kč	Žádost o spolufin.
187	Fryčovice-Hukvaldy	4058	0	ANO	395	0	395	NE
206	Kunčice pod Ondř.	2900	0	NE	88	18	70	NE
218	Paskov	3421	73,3	ANO	0	0	0	NE
235	Vratimov	6820	74,3	ANO	54	0	54	NE
236	Vrbno pod Pradědem	6500	73,1	ANO	40	0	40	NE
					577	18	559	

Pramen: vlastní zpracování z podkladů [12]

Příloha IX: Konkrétní seznam aglomerací s počtem EO větším než 2 000, které nemají vyřešeno financování a nepředpokládá se dokončení do roku 2010, a ve kterých není investorská příprava dostatečná

Č. aglom.	Název aglom.	Celkem EO v aglom. (2008)	Napojení na kanalizaci (%)	ČOV vyhovuje ANO/NE	Náklady 2008 celkem (mil. Kč)	Náklady 2008 na ČOV v mil. Kč	Náklady 2008 na kanalizaci v mil. Kč	Probíhá příprava na real.
182	Dětmarovice	2440	35,2	NE	650	23	627	NE
185	Dolní Lutyně	4155	26,8	ANO	200	0	200	NE
191	Hať	2881	0	NE	130	25	105	NE
214	Orlová	37271	70,7	ANO	327	0	327	NE
223	Raškovice	2750	50,8	ANO	0	0	0	NE
231	Trojanovice	2235	40,7	ANO	0	0	0	NE
234	Vítkov	8906	80,2	ANO	30	0	30	NE
					1337	48	1289	

Pramen: vlastní zpracování z podkladů [12]